

Ե Մ Ե Ղ

4708

ՄԱՐՈՒՍԸ ԿՈՍՊԱՆՏ

Ե Խ

ՄԱՐՈՒՍ ԾԱԿՈՒՄ

Ո՛րքի, եթէ հարգո՞ւ-
նիւնք Տիպն Տի Եղն Է, Տըշ-
հարգութիւնն հաճար ա՛յն
Է Զառնա Կոռք.

ՀՈՐ ԽՐԱՏԸ

ԹԻՖԼԻՍ

ԷԼԵԲՐԱՅԱՐԺ Ն. ԱՂԱՆԵԱՆՑ ՊՈԼԻՑ. 7.

1908

891.99
7-71

19 NOV 2011

891899

8-7171

u

6 0 6 2

Ք ՀԱՐՈՒՍՏԸ ԿՌԱՊԱՇՏ

և ռ

ՄԱԽԱԹԻ ԾԱԿՈՒՄ

Որքի, էլի հարգու-
թիւնք ինչն ի եւն է, ճշ-
հարգանքն ինչն հոգի-
ն է ընդ- ար-

ՀԱՐՈՒՍՏ

1001
3130

ՀԱՐՈՒՍՏ
1001
3130

ԹԻՖԼԻՍ

ԷԼԵԲԱՆԱՐԺ Ե. ԱՂԱՆԵԱՆՑ ՊՈԼԻՑ.

1908

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ու որ փորձել է, նա գիտէ թէ իրական կեանքից պատկեր գրողի զրութիւնն ինչ կրակ բան է: Չարագործները, ժողովրդի ցեցերը, պորտաբոյծ անհատներն ամեն ջանք թափում են իրանց կեղտոտ արարքները, դէմքերը աշխարհից ծածուկ պահել: Եթէ մէկը համարձակուեց հրապարակ հանել, վա՛յ նրան: Կատաղած ցեցերը սրիկաներ վարձելով աշխատում են նրա հախից գալ... ահ... մահ... զրպարտութիւն—ամենը պատրաստ են նրա համար:

Երկու տարի առաջ մի քանի պատկերների թւում մէկը գրել էի X հարստի մասին: Յանկարծ իմացայ, որ X-ը մարդու անուն է եղել, այն էլ բուրժուա մարդու անուն. դրա համար փրփրել է ու երկու խղճամեռ, ողորմելի հիւանդների կաշառելով ինձ հայտնել և մի արգիւնաւոր մանկավարժի զրպարտել, որի եղունգըն աւելի մաքուր է, քան թէ Դո-է-ներով լմեղած X հարուստների ճակատը:

Կաշառուածներին ինչ ասել, որոնք վաղուց բժ. Օրբելու ապրանք լինելով՝ պատասխանատու չեն իրանց արարքի համար: Իսկ X հարստի մասին այս քանը կասեմ.—լինում են հիւանդներ, որ քիթ ու պինդ անելով իրանց օգնող բժիշկներին հայտնում, խփում են, թէ ինչո՞ւ նշտարով թարախ հանելիս իրանց ցաւ պատճառեցին: Մեծահոգի բժիշկներն այդպիսի տխմար հիւանդների վրայ նեղանալու փոխարէն շարունակում են կարեկցել ու բժշկութիւնն առաջ տանել: Ապացուցանելու համար, որ մեծահոգութեան մէջ ոչ մի բժշկից ետ մնացողը չեմ, շարունակում եմ ես էլ տխմար X հարստին կարեկցել ու հաստ գլուխը մախաթի ծակից ազատել. այնուհետեւ ինքը գիտէ, ուզում է արքայութիւն ընկնի, ուզում է՝ դժոխքի մէջ տեղը:

Մ ՆԱՐՈՒՍՏԸ ԿՈՍՊՈՆԵՆՏ

Ճաշակով կահաւորած սեղանատանը ճաշը վաղուց պատրաստ էր, բայց կարծրաթուշ տանաէրը դեռ չէր վերջացրել սկսած բանբասանքը իւր կնոջ մասին, որ սովորաբար կրկնում էր զրեթէ ամեն մի հիւրի մօտ: Երկու անգամ որդիքը յայտնել էին մօր կողմից, որ հացը պատրաստ է, խռկել էր ու խօսքը շարունակել: Երրորդ անգամ պառաւ դայեակից պատկառելով ահամայ ընդհատեց խօսակցութիւնը և ալեւոր բեղերը սրելով դուրս եկաւ դահլիճից և ուռուած նստեց սեղանի գլխին, կնոջ զիմաց: Համեստ, լռիկ կինը նկատելով, որ մաղձը ամուսնու յոնքերից կաթկաթում է, քիչ լուռ սպասեց, որ հաց կտրեն. յետոյ զեղեցիկ դէմքին ժպիտ բերելով նայեց դէպի ակնոցաւոր երիտասարդ հիւրն ու հանդարտ խօսեց.

— Ո՛վ դիտէ սիրելի ամուսինս դարձեալ ինձ վրայ է բարկացած: Ի՞մ կարծիքով չարժէ անցական, չնչին առիթների համար յուզուել, կեանքը դառնացնել: Ամենա էլ այս աշխարհում հիւրեր ենք: Այսօր օղջ ենք, ճաշում ենք սեղանի շուրջը մեր զաւակ-

ների հետ, վաղը կարող է մի փորձանք պատահել զբա-
կամ ինձ հետ:

Այս ասելուց ետ մեղմով զիմեց ամուսնուն.
«ամենից լաւն է, սիրելիս, հանդիստ սրտով նաշես ու
Աստծուն փառք տաս»:

Հարուստ մարդու կատաղելուն մի այդպէս մա-
հանայ էր պակաս, սկսեց այնպէս կոպտաբար գոռալ
կնոջ վրայ, այնպէս ամուր, որ նստած երեխաները
սարսեցին.

— Ես եմ ու փառք չեմ տալիս Աստծուն, բու-
քարողները քեզ համար պահիր, ինձ չես կարող բու-
Աստծուն պաշտել տալ: Քեզ ասել եմ հարիւր անգամ
ու այժմ էլ վերջին անգամ կրկնում եմ առանց քաշ-
ուելու այս հիւրից.— բաւական էր, հերի՛ք էր, ձեռ-
վերցրու ծակ ազդասիրութիւնից: Քաղաքի թաղեր
թափառելը թո՛ղ, տուն նստի: Խեղճերին օգնութիւն
անելը մէկ կլինի, երկու կլինի, դու չափն անցկացրիր:

Տիկինը զիտէր, որ ամուսինը կոպիտ, կողքը հաստ
զիւղացի էր, բայց երբէք չէր երեւակայել, որ նա այն-
քան գռեհիկ մնացած լինէր, որ հիւրի ներկայութեամբ
այդպէս բղաւէր իւր վրայ: Խոր վիրաւորուած՝ ձեռի
հացի պատառը թողեց, աչքերը սփռոցին յառեց և
յուզմունքը մի կերպ զսպելով մատերը մեքենայաբար
ման ածեց նախշերի վրայով: Գոռոզ, X հարուստը
նկատելով կնոջ վրդովմունքը, զիւական բաւակա-
նութիւն զգաց իւր սրտում. ընդհանուր լուրթեան
մէջ շարունակեց մի կողմից դժգոհալը, միւս կողմից
զայլի ախորժակով կերակուր լափելը: Առժամանակից

ետ բռնաւորի ինքնագոհութեամբ հիւրին մեկնելով
բաժակը հրամայեց.

— Գինի ածա, տեսնեմ, այսպէս որ սկսել է կի՛ն
բարեգործութիւններ անել, շուտով զինիս էլ կրկորաց-
նի, որպէսզի իւր «որբերին» խնամելու աւելի միջոց
ունենայ:

Որքեր խօսքը լսելիս տիկինն աւելի կարմրեց:
Փողասէր ամուսինը քարասրտի պէս կնոջ դէմքին
նայելով դռաց.

— Թէ քեզանում մեղք չկայ, ինչո՞ւ ես կարմրում,
հր՞: Քու լիմար խելքով բարեգործութիւն է, երբ
մարդ արիւն—քրտինքով ժողովածը շան ու գէլի բա-
ժին շինի, ինքը դարդակ մնալով զնայ ուրիշին ձեռ-
մեկնի: Խեղճ հայրս այնքան արեխները քաշէր տուել,
հողին կատիկն էր թռել. ես նրա որդին շան չար-
չարանք քաշելով հաղիւ կոպէկներ եմ իրար զցել, դու
հիմի քու բարեգործութիւնով վնուել ես ինձ կործա-
նել ու զիւղի արխի յուսով թողնել: Ձէ, լսիր ու
տսածս ականջումդ պահիր.— ես քեզ իրաւունք չեմ
տալիս, դուր ես տուն, տեղ մտահան անում դաղթա-
կան կոծների պատճառով: Մի քիչ էլ մեղ վրայ
մտածիր, առաւօտից մինչև երեկոյ հիւանդների մո-
տից պոկ չես դալիս: Նրանք հաղար ու մի ցաւի տէր
են, ի՞նչ անեմ, որ հալեր են: Միթէ չէս վախենում,
որ քու զաւակներին էլ վարակես:

Հիւրը շատ անհանդիմ դրութեան մէջ էր. մատ-
ները քներակին, աչքերը սփռոցին սևեռած լսում էր
տանտիրոջ թափած նախատինքները ու սրտի մէջ

ափսոսում ազնիւ տիկնոջ, որ վրդովմունքից նստած տեղը դողում էր: Ձեռն ամենեւին կերակրին չըդիպցրեց: X Հարուստը կնոջ լուռութեամբ աւելի կատաղած, կռոււիր սեղանին դարկեց ու դռնեց:

— Իմ տուն քանդողը այն շառլատանն էր, որ քեզ յորդորելով, գովելով բարեգործական ընկերութեան մէջ խառնեց: Դու որ զահրումար վարչութեան անդամ չդառնայիր, այս օրինները չէիր խաղալ գլխիս: Ես նրա ի՞նչն ասեմ, որ սիրտս հովանայ: չինդ անդամ տանից դուրս արի, քսան անդամ խայտառակեցի, որ իմ ընտանեկան զործում չըխառնուի, դարձեալ աներեսի պէս եկաւ դամարդ մտաւ, տարաւ Վեհափառի մօտ:

Ճիւրը համբերութիւնից դուրս դալով լուռութիւնը խզեց:

— Ներդուրթիւն, չարդելի տանտէր, այտեղ արդէն ճշմարտութիւնը ոտնակոխ արիք: Ի՞նչ է նշանակում «տարաւ վեհափառի մօտ». տիկինը երեխայ չէր, որ տանէին. նա ինքը կամեցել է ամենայն հայտը հայրապետի աջն առնել և զնացել է: Ձեր յիշած պարոնը չլինէր, նա ինձ հետ կըզնար, ուրեքն է՛ս էլ շառլատան էմ: Վերջապէս ի՞նչ վատ բան է արել տիկինը, որ զնացել է Հայրիկի օրհնութիւնն ստացել: Դրանով ձեզ մեծ ծախսի տակ չի գցել, շատ շատ մի կառքի փող:

Ճիւրի կողմից այսպիսի համարձակ առարկութիւն տանտէրն ամենեւին չէր սպասում: Գլխակախ, զսպուած ծայնով փնթփնթաց:

— Հա՛, շատ խելով մարդն էլ Հայրիկը չի միա՝ միա կնկանս գլուխը իւղելու համար «հրեշտակ տիկին» է անուանել, քաղաքի գաղթականների ցաւն ու հողար սրա վիզը կապելով տունս քանդել: Քանդուի այն մարդու օրն ու կեանքը, որ կնկանս խելքից հանել է ու օտարասէր դարձրել:

Տիկինը փոքր խրախուսուած հիւրի արդար նկատողութիւնով, սկսեց բռնաւոր ամուսնու ճակատին հետեւեալն ասել.

— Ի՞նչ լաւ է, որ միւս կանանց նման սոսնափութեան ցաւով չեմ բռնուած, որ կերպասեղէնների խանութներում հաղարներդ ծախսեմ: Իբրեւ քրիստոնեայ պարտքս էմ համարել անտէր հիւանդներին այցելել: Իմ հաղուստի փողը նրանց համար ղեղի, կերակրի տալով միտթարել: Քեզ ի՞նչ վրաս. ես չեմ հին շորով մնացողը: Չարմանում էմ, որ ինձ խրախուսելու փոխարէն ամեն բոպէ դառ խօսքերով ուղղում ես փատեցնել: Ինչո՞ւ ես հողուդ մեղք տւելացնում. ո՞վ է ինձ խելքից հանել: Ես սկզբից հետեւել էմ խղճիս թելադրութեան և կարօտեալ անձանց օգնութեան հասել: Ինչո՞ւ ես այդքան հիւանդից զրդւում. միթէ դու կեանքումդ հիւանդանալու չես: Այնպէս բան տրա, որ Աստծուն զժուար չըղայ. անբաւ հարստութիւն, առողջութիւն, մէկի աւել միքանի զաւակներ—ամեն ինչ տառաօրէն տուել է քեզ, որ դու էլ քու անհուն բարիքից մի փոքր մասը հանես շունեւորներին: Քեզպէս հարուստ մեծատուն արած օգնութիւնը հայ թշուառների համար քմնի հաղար

է, որ շարունակ արանջում ես: Ուտներիս նեղութիւն տալով հիւանդներին ալցելութեան եմ դնում, այդ էլ խնայում ես: Այնքան ողորմութեան դէմ խօսել ես, որ զաւակներդ այժմ աղքատներին ծաղրում են: Առաջ իրանց ձեռով կերակրում էին պանդուխտներին և միշտ փող էին խնդրում, որ տանեն կիսամերկ աղքատներին տան: Նրանք էլ կռապաշտ են դառել իրանց հօր պէս. ծերին, աղքատին չեն խղճում: Ահա թէ որքան անհիմն է քու բարկամարը:

— Ի՞նչպէս թէ անհիմն, բղաւեց X հարուստը. երէկ քեզ ասում եմ, զնանք հօրանցդ տուն, դու պատասխանում ես՝ զնալու տեղ ունեմ: Ես չեմ իմանում, որ շատախօս տիկիներդ ժողով ունեք. հայ աշխարհի հոգսը պէտք է քաշէք: Ել չէք մտածում, թէ կնիկարձառներ էք, մի քիչ քաշուել պէտքէ իմանաք: Երէկ չիմարի մէկը երեսիս ասում է. «դու նրա համար ես կնկանդ դէմ, որովհետեւ նախանձդ դալիս է, որ ամեն տեղ նրա անունն են տալիս, նրան փառաբանում իբրեւ բարեգործ կնոջ, իսկ քեզ ոչ ոք քաղաքումս չի հանաչում»: Իհարկ է այդ ասողին շան տեղ էլ չլքի, միայն քեզ ասում եմ. — Ժամանակ անժամանակ մանդալը թո՛ղ, իմ նամուսը չի վերցնում, որ քեզ վրայ խօսում են»:

— Ահա թէ անիրաւ աղամարդիկդ ինչէր էք յօրինում, հառաչեց շանթաւածի պէս մեծահոգի տիկինն ու աւելացրեց.

— Լաւ, երբ որ այդպէս անմիա կասկածներ հիմք բռնելով միշտ կռւում ես հետս ու արածիս մէջից

վարձքը հանում, ես ալսօրուանից իմաց կրտամ, որ ալլեւ ժողովի չեմ դնալու. կասեմ որ տկար եմ. թող խեղճ զաղթականի օգտին ինչ ուղղում են, վնուեն: Դու զիտես, որ երեք ամիս այն արապիկոնցի բնաւնիքին խնամել ենք, ոտի կանդնացրել, այժմ ուղղում է իւր երկիրը դնալ, համբաժախս է խնդրում բնկերութիւնից: Նրա բնասանեկան հանգամանքներին անդամների մէջ ծանօթը միայն ես եմ: Քու խղճին եմ հարցնում, հապա չօգնե՞մ զարգակ բարեխօսելով:

Այս խօսքերն արտասանելիս տիկնոջ աչքերը արտասուքից փալլեցին: Կնոջ լացը կռապաշտ ամուսնու սրտին ցնծութիւն պատճառեց: Հաւատացած լինելով, որ կինն այսուհետեւ իւր կամքի հակառակ բան չի բռնիլ, սկսեց մեղմով յանդիմանել.

— Ս' կնիկ, խեղճին օղնելը լաւ է, մէկ անգամ, երկու անգամ, ոչ թէ ամեն օր, ամեն ժամ: Մեղ էլ հանգստութիւն է պէ՛տք, թէ չէ:

— Էհ, մարդիկ, մարդիկ, հոգու խորքից թառանջ քաշելով երեսը շրջեց տիկինը ու ժաշկինակով շտապ ցամաքացրեց աչքերը, որ կերակուր բերող ծառան լացը չընկատի: Կնոջ ախրութիւնը տանտիրոջ փոխը չէր, լպիւրը ժպիտն երեսին, աչքերը դիմացի լուսամուտին տնկած դիտում էր թէ ո՞վ է բակի սանդուխից պատշգամբ բարձրանում: Երկրորդ տեսակ կերակրի մատուցարանը հիւրին համեցէք անելով ախանջին շնչաց հեգնօրէն.

— Տես, կնոջս հոգէօրդիներից մէկը բալկոն բարձրացաւ: Տիւրն ակնոցներն ուղղելով նայեց ու տեսաւ

Սի դաղթական պառաւ ցնցոտիների մէջ Վաթա-
թուած:

—Ամենաթունդ քաղցած ժամանակ երբ դրանց տեսնում եմ, ախորժակս փախչում է, խօսեց Մ հարուստը և առաջ քաշեց մօր խոշոր կտորը ու զալլի պէս մշրեց: Տիւրն աշկարա նկատեց, որ տանաէրը սուտ է խօսում ախորժակը կորցնելու վերաբերութեամբ: Տիկինը տխուր նստած էր. քաղաքավարութեան համար հարցրեց.

—Տիրին, ձեր պատրաստած սեղանից դուք ունի՞չ էք անուշ անուշ:

—Ես կուշտ եմ, ախորժակ չունեմ, պատաս-
խանեց տիկինը թոյլ ձայնով և տխրութիւնը հիւրի
աջից ծածկելու համար թերութեան ու կողքին նստած
մատղաշ զստեր կրճելկալն ուղղեց:

—Բհր, հայրիկ, միւս հողէորդին էլ եկաւ, բարձր գոնեց մեծ որդին քրքչալով, երբ պատաշգամբի ծալքին երեաց մի երիտասարդ զաղթական, վրէն կրելով եւրոպական ու ասիական հագուստների բոլոր նմուշները:

— Զէ, որդի, ըսկալով պատասխանեց շատա-
կեր հայրը, նա հիւանդանոցի վերակացուն է, հոգէ-
որդիներէ պահապանը:

Տղայի ոչդ անվայել, անարգ ծաղրն աւելի վի-
րաւորեց մօր քնքայլ սիրար. աչքերն որդու վրայ
խեթելով ասեց.

— Ամօթ քեզ, հայ զինադիրսա, դժէքը մնացել,
որ անից տեղից զրկուած արարածներին ծաղրի ա-

ռարկայ դարձնես: Նօրիցդ զրանից աւելի հօ բան չէ
սովորի»):

սովորել»):
Որդին նկատեց, որ հայրն այս անգամ լուել է,
իւր արարքը չի խրախուսում, հիւրն էլ աչքերն իրա-
նից չի հեռացնում, վերջապէս զգաց իւր վարձուներ-
ւոյ գոլթիւնը, կարծրեց ու գլուխը կախ գցեց: Տի-
կինը բարձրաձայն պատուիրեց ծառային, որ պատշ-
գամբում կանգնողներին խոհանոց կանչի և ուտելու
բաժին տայ մինչև իւր գալը:

[illegible]

— Տէս, տես, ո՞ր է գնում արկերը, քսովա՞ծ
տալով X հարուստը կռնով բոլեց հիւրին և վեր-
կացաւ տեղից, որ ետեւից զնաց խոհանոցը ու դուրս
բշի բոլորին: Ամանների պահարանի առաջ իրար կողքի
թափուած նամակածե թղթեր, բաց ծրարներ տես-
նելով՝ կանգ առաւ, նայեց ու ղգուանքով քիթը վեր
քաշեց.

— Էլ տեղ չկայ, որ խնդրապիրներով, նա-
մակներով լիք չլինեն: Եթէ այսպէս իմանայի, մի մի-
իօն բաժինք բերէր, աչս կնկայ հետ չէի պսակուիլ:
ԼՁրիտեմ, ռւր փախչեմ սրտ ձեռից:

Այսպէս վնթվնթալով նայեց իւր ետեւը, որդիւր
չկային, զնաջել էին վերեւ իրանց սենեակը պարտ-

պելու. միայնակ հիւրն էր մնացել սեղանատանը, նա էլ սպասում էր տիկնոջ երեւալուն, որ շնորհակալութիւն անի ու գնայ: Տանտէրը նրան ձեռով անելով ասեց.

— Տիկինն այնտեղ դրադուած է, դու այստեղ նայիր, տես, իմ տնաքանդ կնիկն ինչէ՛րով է խելքը տանել տուել:

Թղթերի կոշար ցոյց տալով նրանցից մէկը վերցրեց ու չար նախանձից դրդուած մեկնեց հիւրին.

— Նրա հոգեւորդիներէն մէկը դրելիս կլինի, կարդա մի լսեմ: Անպատառ փող ուղեկիս կլինեն: Այս երկու տարին համարեա թէ դադարեցի իմ կնկայ միջոցով: Հայրիկի ոտը կոտրէր, կաթողիկոս չըգար և պատահաւ դառնար այսքան դաղթականներին մեր կողմը դալու: Ուղիղ փորձանքի մէջ գցեց: Սուլթանի վիզն էլ այնտեղ փթի, որ թափառական արեց կօ հայերին:

Հիւրը համեստութեամբ հրաժարուեց մօտենալ ուրիշի ծրարներին:

Հարուստը վիրաւորուած այդ բանից, ինքը հանեց նամակը ծրարից ու մեկնեց.

— Կնիկն իմնէ, ես իրաւունք եմ տալիս, կարդա: Եթէ պարզ դրած լինէր, ես կը կարդայի:

Հիւրն ակամայ ընդունեց թերթը և կարդաց հետեւեալը. «1897 թ. մայիսի 19, Թիֆլիս.

Բարեպաշտուհի և բարեխնամող տիկին...

Տան տիրոջ սիրար չրտարաւ այս խօսքերը. նրան

ընդհատելով փնթփրնթաց. «Ի հարկէ, տունս որ քանդի, բարեպաշտուհի կը դառնայ»:

Այդ ասելով ատամփորիչը բերանը կոխեց, իսկ հիւրը շարունակեց հետեւեալը. «Մեր զուլթիւնը թշուառ թափառականութիւնն է. եթէ դուք ամառանոց զնալու լինէք, մեզ բարերարող, ատուապանքներից ազատող ո՞վ պիտի լինի: Ինձ համար բարեգործական ընկերութիւնից յոյս չըկայ. իմ լոյս դուք էք. հշտարիտ հաւատացնեմ մեր կեանքը նորէն մեզ բաշխեցիք, դուք էք մեր բարերարը...

Գէորգ Նորհատեանց»:

— Օհ, մեծ բան է, բացականչեց մաքուր ածիլուած տանտէրը, որ մի ցնդուտ Նորհատեանց իմ կրնկանն ասում է՝ «ձշմարիտ հաւատացնեմ, կեանքս նորէն բաշխեցիք»: Տեսէք, այս խնդրի մէջ ի՞նչ ևն անուանում կնկանս, ատամները կրճատելով մի այլ նամակ մեկնեց հիւրին: Սա արդէն պարզ նկատում էր տանտիրոջ չարախնդարութիւնն ու նախանձը դէպի կինը: Մի կերպ զսպելով իւր արհամարանքը դէպ իւր կողքի հրէշ հարուստը, կարգաց ձեռի թերթը, «1897 թ. մարտի 27 Թիֆլիս

Վսեմաշուք տիկին

Նախ խորին երախտագիտութիւն կը յայտնեմ ձեզ, որ վեց ամիս է ի վեր մեզ մայրական ղթով խնամեցիք: Կեանքի պալքարն էր, որ մղեց մեզ դէպի անտանելի ճգնաժամ, բայց Աստուած ձեզ պէս առատազուլթին մեզ պաշտպան հանդիսացրեց. թըրքական լուծից փախչողը անկարող էր իր հոգին աղա-

տել, բայց մենք ձեր շնորհիւ ազատուեցինք: Մաղթեմ առ Աստուած, որ նա ձեզ հասուցանէ, որովհետեւ ձեզ համար անկարելի է ձեր արածը փոխարինել...

Մնամ միշտ երախտապարտ Մարգար Նիւսեանց»:

— Օհ, ծաղրեց տանտէրը, եթէ դա երախտապարտ չլինար, ազաւանները սե կը հազնէին:

Այդ ասելով երրորդ թերթը մեկնեց հիւրին, որ ծածուկ ուրախութեամբ ընդունելով կարգաց հետեւեալը: «Ամենասիրելի տիկին,

Ուրբ, ձեռքդ կը պահենք. իմ Աստուած դու ես. իմ երեք երեխաս քու ոտքին տակ զուրբան կանեն: Նիւանդանոցի վերակացու Գրիգոր ասում է՝ մինչև տիկինէն տոմսակ չըզայ, հաց չեմ տալ: Այս իրիկուն հաց չըկար, որ երեխաներուն տալի, սկսեցին լալ: Կաղաչեմ, տիկին, ինձ պէս խեղճին մի կորցնէք. այս թուղթ բերողին տոմսակ տաք, որ Գրիգորը երեխաներուն հաց տայ: Աստուած քեզ երկար կեանք պարգևի, որ ձեզ պէս խեղճներին նայում ես:

Մայան Ալանեանց»:

— Իրանց բերանով պէտք է Աստուած երկար կեանք պարգևի, հա՛, հա՛, հա՛, հեղճօրէն ծիծաղեց տանտէրն ու այլ թերթ մեկնեց հիւրին, առանց նրկատելու, որ սա կարգացածներից հոգու մէջ ցնծում էր: Ստացած թղթի վրայ վստահ ձայնով կարգաց.

«1897 թ. մարտի 13, Թիֆլիս,

Մեծապատիւ տիկին,

Տանկաստանից եկած զաղթական եմ. արախ-

տինում կը ընանամ, ոչ գործ ունիմ, ոչ աշխատանք, աւուր հացի կարօտ եմ. աստեղ ութ արասի տալիք ունիմ. սրա համար արդելուած եմ տրախտինում: Ի սէր Գրիգորին, ի սէր ազգասիրութեան, ինչ որ ձեր խիղճ կը վերցնի, տուէք: Օրական հացի փող չունիմ, անօթի կանցունեմ. հարահաստեալ մնացեր եմ...

Կարապետ Պիտիկեանց»:

Կռապաշտ տանտէրը բորբոքուելով բացականչեց. «Էղբալը, աշխարհի անօթիներին թաղաւորը չի կաքաղանում կշտացնել, կնիկս հայ ազգի անօթիները վիզն է կալել: Այսպէս, ցաւ կլինի՞, որ ես ընկել եմ: Նրա բռնած համբէն վերջն ինձ անօթի է դարձնելու»:

Առաջը թափուած թղթերից մինը վերցնելով մեկնեց, «ահա, քանի որ տնաքանդ կնիկս խոհանոցում կռօների հետ քաղցր զրոյցի վրայ է, առ այս էլ կարգա, տեսնենք ինչ չիմարութիւն է պարունակում»: Առանձին արհամարանքով շէշտեց կռօներ խօսքը: Երիտասարդն ակնոցներն ուղղելով կարգաց հետեւեալը

«Թիֆլիս. 11 մարտի. 1897 թ.

Համեստափալ պարոն օրիորդ...»

— Սպասիր, սպասիր, ընդհատեց տանտէրը զայրացած, իմ կնիկը 5-6 զաւակ է բերել, ինչպէս թէ օրիորդ, ինչե՛ր է դուրս տալիս ախմախ հոսոսը: Բաւական չէ օրիորդ ասելը՝ պարոնն էլ վրէն կրպցնում է: Արի ու այլպիսի կռպիտների փորը...

— Համբերեցէք, պարոն, խօսեց...

նակեմ, տեսէք ի՞նչ կայ. «Գլխառաւ մայր, նոյն օրը, հիւանդանոցէն վերադարձայ տուն, կրփութամ յայտնել խնդակցութիւնս, որ ինձ նման շատ դաղթական հայ եղբայրներ ձեր հոգսերի շնորհիւ այն սրբօրայր յարկի ներքեւ կը բժշկուէն ու կրծխիթարուէն: Մեզ համար անուրանալի է ձեր բարերարութիւնը ասպողան պիտի խօսի այդ առթիւ: Բժշկի տուած նարով կապրեմ սենեակիս մէջ, յուսամ որ առաջ առողջութիւն ստանամ և ձեր միջոցով կարողանամ դորձ ունենալ և այն արդիւնքով մեր օրապահիկը հայթայթել: Կը խնդրեմ մայրական ձեռքիդ հովանին ի սիրտս փարանել սրտիս:

Արդիւնաշատ կեանքիդ երկար օրեր մաղթելով քնամ միշտ որդիական յարգանք Մամիկոն Մամիկոնեանց):

— Բաւական չէ՞, որ հոգս է տանում առողջութեան համար, դժգոհաց հարուստը, կնիկս դորձ էլ պէտքէ նարի նրա համար: Ամիսս, մոռացել է որ թատրոն դնալու էլ փող ուղիւ... Ահ, մոռացաւ խոռոմ կռօներ, ձեր դէսն ուղարկողի... հայհոյեց տանաւերը ու զգուական արտայայտութեամբ միւս խնդրագիրները շարտեց պահարանից ներքեւ. «Ի՛նչ արի ու հանդիսա մնա կամ կերածդ հալալ մարսիր... դուխս մութաքին դնեմ թէ չէ, պատշգամբը լցուելու են կեղտոտ դաղթականներով ու մուրտառէն: Երանի իմ աչքին. անդիտական նաշակով տունս նրանց համար եմ շինել: Եւ այս բոլոր տնաքանդութիւնը կնիկս անուձէ նրա համար, որ Վեհափառը նրան ասել է, «դու իմ որ-

բերի հրեշտակն ես»): Հա՛, հրեշտակ ցոյց կըտամ նրան, խօսեց X հարուստն ատամները կրճակով. «չէ՛, այսօրուանից թարկ կըտամ նաշից ետ քնելը: Կնիկս ինձ որ զարթուն տեսնի, չի համարձակուիլ ամեն մի քու ու քաջալի խոհանոցում նստացնել, կըշտացնել: Թող այսուհետեւ ուրիշները հոգան դշխտածների համար: Բաւական էր, ինչ որ կնիկս ինձ էլ շինելով վրէժս նստեց: Կարական վնիս է. փաղուանից դաղթականի օտ չի լինելու պատշգամբիս վրայ: Եթէ տեսնեմ մէկին վերեւ բարձրացած. զլխի վրայ ներքեւ եմ դիրելու»:

Այդ ժամանակ հիւրը չկար, անկատելի կերպով ծլկուել էր: Կռապաշտը փաղեց դանիւն ու կատաղի յարձակումով ձեռք մեկնեց պատին կախած համեստ շրջանակով լուսանկար պատկերին, ուժով պոկելով յատակին խփեց.

— Ի՛նչ հարկաւորէ, որ այս դշխտածների պատկերը բերել, այս զարդարուն պատին քաշ է արել: Վաղն և եթ պէտքէ կրակը դցել:

Գալաղամ, ավարթնած տանաւերն ուղում էր ծախ դռնով իւր կարինէտը դնալ, դանիւնի դուռը մեղձ բացուեց ու աղքատների կարեկից ախկիւնը անակրնկալ ներս մտաւ: Ամուսնու հերոստած դէմքից վախենալով ծախն չը հանեց, այլ անսահման վիշար սրտում ճնշելով անմոռնջ թեքուեց, շարտուած համեստ պատկերը վերցրեց, կայքեց շրթունքներին: Պատուական հողին և համբուրում էր և հեկեկալով շշնջում.

—Ներիր, չայրիկ ջան, ներիր: Մի՛ վշտանար, ամուսինս ինքն էլ չի հասկանում: Թէ ի՞նչ է անում:

X Հարուստը մըթմըթացնելով թրխկացրեց դուռը ու մտաւ իւր կարինէտը:

Շքեղ դահլիճում մի քանի խոշոր, թանկագին իւղաներկ պատկերներ կային կախած. սակայն տիկնոջ ամենանուիրական փայփայանքների առարկան այդ հասարակ լուսանկարն էր: Ահա թէ ինչո՞ւ: 1896 թ. չայրիկն անվերջ դովասանքներ լսելով բոլորից «մի հրեշտակ տիկնոջ» մասին, որ անձնուէր կերպով խնամում է Թիֆլիսի հիւանդ գաղթականներին, մի ուսուցչի միջոցով կանչել էր ու օրհնելով հիացել գործունեայ՝ համեստ տիկնոջ վրայ: Կամեցել էր համապատասխան ընծայով ուրախացնել իւր ազնիւ դստեր ղթոտ սիրտը, բայց չէր իմացել ի՞նչ նուիրէ: Շատ վերուգիր անելուց ետ Վեհր շանկարծ լիշել էր, որ ս. էջմիածնում երկու խումբ գաղթականներ են լուսակարուած:

—Ահա, ամենէն յարմար ընծան, բացականչել էր չայրիկը, իմ անտերուհւոյ զաւակներին սիրողին, խնամողին թող այս չիշատակը լինի, սրանից թանկագին ընծայ հայոց չայրիկը չունի:

Պատկերի տակ իւր սեպհաձան օեռքը դնելով ուղարկել էր տիկնոջ տուն:

Այդ նուիրական պատկերն էր ահա, որ յատակից վերցնելով իւր ջերմ արտասուքներով թրջում էր «հրեշտակ տիկնոջ» և կռապաշտ ամուսնու անարգ վարմունքի առթով չայրիկի ներողութիւնը խնդրում:

X ՀԱՐՈՒՍՏԸ ՄԱՒԱԹԻ ԾԱԿՈՒՄ.

Այս կարմրաթուշ հաստափորը Մանչեստրում քործակատար եղած ժամանակից սիրահարուել էր պլումպրուդինգի վրայ, շատակերութեան ախտի պատճառով եկաւ փորահարինք ընկաւ: Չեմ ասում թէ՛ այնքան բարակեց, որ մախաթի ծակով անցկացաւ, չէ՛, այլ տնքալով վրչալով այդ հին մեղաւորը այնպէս նեղն ընկաւ, որ մի ոտը դրեց «էն կեանքումը»: Զարմոնք է, ինչո՞ւ շատ անգամ խող մարդկերանց հրեշտակի պէս կանաչք են բաժին ընկնում: Երևի այդ էլ բաղդի քոռութիւնից:

Նրա ազնուասիրտ կինը, որ տարիներ շարունակ նահատակուել էր փողապաշտ մարդի բնաւորութիւնից, ազբառների օգտին ամեն անգամ փող ուղելիս արիւն—արցունք էր թափել աչքերից, այժմ դրոսի աշխարհը, հանգիստը մուսացած ամսից աւելի հիւանդի գլխով պտոյտ էր տալիս ու երեխի պէս խրնամում:

Թիֆլիզի հուշակաւոր բարկացկոտ բժիշկն էր նրան. այցելում, զրոյց անելով սիրտ տալիս հիւանդին, որ յօսն այս աշխարհից բոլորովին կտրել էր: Վերջապէս օրի մի օրը էսկուլապի հմուտ աշակերտը

հաստատապէս ասեց հիւանդապահ կնոջը:— Միամիտ կացէք, տիկին, վստանդր համարեա անցել է, հիւանդը շուտ կ'առողջանայ:

X հարուստն այս ուրախ լուրի վրայ հառաչեց. — ա՛խ, պարոն բժիշկ, ո՛ւր էր թէ այդպէս լինէր: Օ՛հ, եթէ այս նեղ դրութիւնից ազատուեմ, էլ ի՞նչ զարդ ունեմ: Անթիւ գործերս, հաշիւներս ամիսներով մընացել են օտարների յուսով, ուսող ուսողի է, քանդող քանդողի է: Եթէ ես մէկ էլ այս փակ սենեակից լոյս աշխարհ դուրս գամ, հաւատացնում եմ, ձեռովս եկած ոչ մի բարութիւն ազդի համար չեմ խրնայիլ: Թէպէտ շան օրեր եմ քաշել մինչև երկու շաբթի եմ վաստակել. խողէինիս պղքեմները մաքրելով հասել եմ Անգլիա, այնտեղից էլ վերադարձել այստեղ, բայց ոչ մի զոհաբերութեան առաջ կանգնողը չեմ, միայն թէ ոտի կանգնեմ:

Բարեսիրտ բժիշկին խիստ դուր եկան այս հիւանդի խօսքերը, ուստի քաղցր զէմքով վրայ բերեց — չէնց ձեր այդ խոստումի պատնառով կաշխատեմ, որ շուտ առողջանաք. եթէ մինչև օրս չէք արել, դոնէ պստահեալ ազդի ցաւերին օգնէք: Բայց մի բան տանեմ, չը նեղանաք. — վախենում եմ առողջանալուց ետ մոռանաք այս խոստումը: Շատ լաւ կըլինի, որ սիրտ տանէք, հասարակութեան օգտին մի լաւ զոհաբերութիւն անէք ու իբրեւ բնաիր հայ քրիստոնէայ արքայութիւն մտնէք և ոչ թէ Յիսուսի չիշած շանչալ հարստի նման ասամի վրայ փռշտանէք ու մախաթի ծակում քնաք:

Այս ասելիս բժիշկը քմծիծաղ տուեց:

— Հաւատացած եղէք, որ չէ՛, պարոն բժիշկ, այս նեղ օրից ապաստուեմ, տեսէք, ինչպէս փոխուելու եմ զէպի լաւը: չէնց առաջինը խոստանում եմ օրէս ետք կնկանս չվշտացնեմ, կոպիտ խօսքով կամ վարմունքով նրա սրտին չգիպչեմ. իւր ամսական ուժերը տամ, ինչ բարեգործութեան վրայ ուղղում է, մսխի: — Մթթէ մինչև օրս արգելում էիք տիկնոջը բարեգործութիւն անել, կարօտեալին օգնել, հարցրեց բժիշկը:

— Ճշմարիտ ասեմ, մի քիչ էլ արգելում էի, պարոն բժիշկ, եթէ տանս իրաւունքը նրա ձեռին լինի, մի ամսից ետ ինձ կրտսնէք մուրացկան դառած: Աղքատ տեսներես ուղղում է հագի շորը հանի նրան տալ: — Բարեգործութիւնից էլ սիրուն բան, բացականչեց բժիշկը, անհուն հրնուանքով նայելով հիւանդի գլխավերեք կանգնած տիկնոջը, որ համեստութիւնից խնձորի պէս կարմրել էր. — լաւ իմացէք, եթէ որ տիկինը չլինէր ձեզ խնամողը, դուք լոյս աշխարհին ամիս առաջ քնաս բարեւ ասած, էն կեանքում չքաւորի հանգը դբօսնելիս կլինէիք: — Պարոն բժիշկ, խնդրում եմ, նմ կեանքի անուշը մի տաք: Թող Աստուած ձեր միջոցով ինձ առողջութիւն տայ, այնպէս բարեգործութիւն անեմ, որ ամեն լսող հայ ուրախանայ: Իմ հայրենակիցներն անպիտան, կոպիտ մարդիկ են, իմ ետեւից քոռ Մարդու տղայ են կանչում. բայց մտադրուել եմ ամենից առաջ նրանց լաւութիւնով ամաչացնել:

Մի շաբթէն վրայ X հարուստն իրան լաւ էր զգում: Նետուհեոէ ուժի եկաւ ու անկողնից վեր կացաւ. ածելին, սապոնը հանեց, ինքն իւր երեսը թրաշեց, առաջուայ պէս ալեխառն ընչացքները սրեց, զպլիտուեց ու կալուածներն կառավարութեան զլխին կանգնեց: Ազնիւ բժիշկն իւր աշխատութեան համար համեստ վարձարութիւնով բաւականացաւ, սակայն հպարտ էր նրանով, որ իւր միջոցով մահի ճիրանից ազատուած հարուստը ազգին խոշոր նուէր էր տալու, այսինքն հիւանդանոց, դպրոց, օրինակելի արհեստանոց կամ սրանց պէս որեւէ հիմնարկութիւն էր տաւ ու հայ ժողովրդին և բարեգործների շարքը դասուելու:

Այդ յուսով ազնիւ բժիշկն սպասեց բաւական ժամանակ, ծայն չսեց, լրագրների մէջ ևս լուր չըկար, որ նրա միլիոնատէր պացիէնար որեւէ բարեգործութիւն է արել:

Վերջը մի օր բժիշկը պատահածմբ տեսաւ նրան ու հարցրեց.— չի՞, բարեւ ձեզ: Սպասելով չօգնեցի, ի՞նչ եղաւ ձեր խոստումը, կատարեցի՞ք թէ չէ:

X հարուստը թէպէտ զբաղուած էր նոր հոյակապ շինութեան հողտով, բայց տեսնելով իւր բարերար խիստ բժշկին, շտապով առաջ եկաւ ու պատասխանեց:

— Նա, ինչպէս չէ, պարոն բժիշկ, խոստումս կատարեցի: Բայց եթէ իմանաք այդ բանի առիթով ևս ու կինս ինչքան ընդհարումներ ենք ունեցել... կրդարմանաք: Նա պահանջում էր ինձանից մեծամեծ բաներ, այսինքն որ ևս ոստայնանկութեան գործարան

կամ արհեստանոց բաց անեմ հայրենի գիւղումս, այնտեղի կանանց ու աղջկերանց պարապմունք տամ: Ինչքան բացատրում էի, նա չէր ուզում հասկանալ, որ զու ահագին ծախս ունի: Դուք պատուիրեցիք ինձ Աստծուն մի մատաղ անել, եթէ ինձ լաւութիւն տայ: Աստուած տուեց, փառք Իրան: Բայց հաստատ իմանալով, որ նա մատաղ անողի սրտին է նայում և ոչ թէ շատ ու քչին, կարգադրեցի, որ մեր գիւղի եկեղեցուն դռանը երկու մեծ ուխտար զոհ անեն, լաւ համով եփեն ու աղքատ մարդկերանց բաժանեն: Քահանան, որին նոյնպէս ժամոց էի ուղարկել, պատարագ էր արել հանդէսով ու ինձ համար երկնքից տրեւատութիւն խնդրել: Նրա պէս խեղճ քահանայի աղօթքը Աստծու մօտ աւելի լսելի է, քան թէ քաղաքի շուայլ տերաւերներին: Գիւղի եկեղեցուն, ուր ևս մկրտուել եմ, դեռ տասը տարի առաջ մի կարծիր պլիզէ վարագոյր եմ նուիրել. առաջուանը սպիտակ հասարակ չիթ էր, անշնորհք բան: Լաւ չեմ արել, պարոն բժիշկ:

X հարուստը նկատեց, որ բժիշկը պատասխանելու փոխարէն ուզում է երեսը շուռ տալ, շտապով նրա ձեռք բռնեց և վրայ բերեց.— հայրենի գիւղը, ուր մանկութեանս քաղցր օրերն անց եմ կացրել, ուրիշներից շատ եմ սիրում: Այդ պատճառով բացի ժամին վարագոյր նուիրելը, ուղեցի ուրիշ բաւութիւն էլ անել, ամեն նեղութիւն քաշեցի, բայց գիւղի ապերախտ երիտասարդները այդ օգտակար մրտադրութիւնս մինչև օրս էլ թողնում են անկատար:

Բժիշկը նիշտ է, զայրացած էր, բայց ամեն նիզ
 Թափելով զսպեց այդ զգացմունքը, որ իմանայ Թէ
 այդ հաստ զուսը ի՞նչ օղտակար բան մտածած կը-
 լինի զիւղացոց համար, ուստի հարցրեց.—մատաղ ա-
 ներուց առանձին ի՞նչ ուշադրութեան արժանի բան
 էր մտածել զիւղի հասարակութեան համար, որ ե-
 րիտասարդները խանդարել են, ինչո՞ւն է նրանց ա-
 պերաստութիւնը:—Ասեմ այս բոպէիս, տեսէք, ան-
 կեղծ հայրենասէ՞ր եմ Թէ չէ: Մեր դպրոցների փա-
 կուէին ու խրուէր ամենի սրտին ցաւ պատճառեցին: Ե-
 րեսերն սկսեցին պառաւի պէս լաց լինել, բայց
 գործ շինելու համար ոչով մտաւ մատի չխփեց: Կնի-
 կրս ինձ զիշեր ցերեկ հանգիստ չէր տալիս, մի գլուխ
 չիշեցնում էր, որ ես բժշկի մօտ խոստացել եմ բա-
 րեկործութիւն անել և չեմ սկսում: Նրա ուղածը
 բոլորն էլ մեծածախս բռներ էին: Պահանջում պըն-
 դում էր, այնպէս արժանաւոր բան անեմ, որ ժողովրդի
 աչքին երևայ: Ես չէի յօժարւում նրա ասածին, զրա
 պատճառով էլի իրար խաթրի զիպանք: Նրա ձեռ-
 քից ազատուելու համար որոշեցի մի բարերարութիւն
 անել դարձեալ իմ զիւղի ժողովրդին. դուք էլ զի-
 տէք, որ քաղաքի ժողովուրդը շատ հողացող ունի:—
 Յետոյ ի՞նչ արիք, պարոն մեծատուն, շուտ վերջաց-
 րէք, շտապում եմ հիւանդի մօտ:—Խնդիր տուի
 Կովկասի դպրոցների հոգաբարձուին:—Ինչի՞ համար
 երևի իրաւունք խնդրելու, որ ձեր հաշուով մի զիւ-
 դատնաւասկան դպրոց շինէք:—Ո՛հ:—Հապա՛ ի՞նչ,
 խնդրի միտքն ի՞նչ էր:—Ես խնդիր էի տալիս, որ

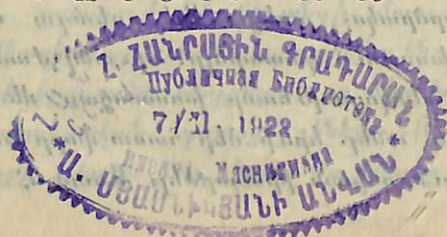
հայ դպրոցների փակ ժամանակ իրաւունք տայ կիւ-
 րակնօրեայ դպրոց բաց անեմ, որպէսզի զիւղի երի-
 տասարդները զրեւ կարգաւ սովորեն: Ենորհակալ եմ
 մեծապատիւ հոգաբարձուից, ինձ բարեկյոյս մարդ նա-
 նաչելով շուտով թոյլատրեց. իսկոյն նաձակ զրեցի
 զիւղի գործակալ քահանային, որ իմաց տայ տեղա-
 կան դպրոցի ուսուցիչներին:—Որ ի՞նչ:—Որ ես կիւ-
 րակնօրեայ դպրոց բանալու իրաւունք եմ ստացել,
 խոստանում եմ իմ կողմից տարեկան հարկը ուսուցի-
 ծախսել տետրակի, զրբի, զրչի և այլ մանր բաների
 համար. Թող նրանք շուտով զիւղի երիտասարդներին,
 ինչքան որ կան, ժողովեն ու կարգաւ, զրեւ սովորեց-
 նեն: Կտրծում էի, որ ամենը ցնծութիւնից պար կը-
 դան, որովհետեւ անձս կառավարութեան առաջ կա-
 կածի ենթարկելով ուզում էի բարեկործութիւն ա-
 նել հայ զիւղացոց. բայց տեսէք, ապերախտ ուսու-
 ցիչներն ի՞նչ են պատասխանում:—մենք չենք կարող
 ձրի պարապել. շաբաթուայ մէջ կիւրակին է մեր ա-
 զատ օրը, ուզում ենք շունչ առնել:

Ու հրաժարուել են:

Բարկացկոտ բժիշկը այլ ևս չկարողացաւ լռելով
 վրդովմունքը զսպել. համբերութիւնից դուրս եկած
 նայեց ուղղակի X հարստի մաքուր ածիլած կարմիր ե-
 րեսին ու բարձրակոյս ասեց.—Տօ՛, զեհագա մարդ,
 ա՛յս էր ձեր խոստում կատարելը: Հիւանդ ժամանակ
 բարեկամների ներկայութեամբ խոստացաք մեծ բա-
 րեկործութիւն անել. երևի ձեր հաստ փորը խափա-
 նեց այդ սիրուն ուխտն իրագործել: Ասած է՝ աւելի

հեշտ է ուղտին ասելի ծակով անցկենալը, քան թէ վատ հարստին արքայութիւն մտնելը: Այդ պատճառով դուք չկարողացաք արքայութիւն մտնել, այլ մնացիք մախաթի ծակում: Աշխարհի մէջ բարեգործի անուն ժառանգելու համար ուզում էք կիրականօրեայ, դպրոց բանալ. դրա համար ոչ շէնք էք շինում, ոչ սեղան, ոչ նստարան: Ամէն էլ խեղճ գիւղացոց հաշուով պատրաստի են. բացի այդ պահանջում էք, որ դեռ աղքատ ուսուցիչներն էլ դան ձեր փառքի համար ձրի դաս տան, իսկ դուք տարեկան միայն հարիւր ռուբլի ծախսելով ողջ գիւղի բարեգործ համարուէք ու լրագիրներում էլ ձեզ դովիլ տաք: Հասկա՞ չէ՞ք ամաչում ձեր շարէշար քառայարկ տներից, ձեր միլիօն կարողութիւնից, որ ինքներդ այդպէս փոքրոգի էք վարւում ու գիւղի աղքատ ուսուցիչներին ապւնտրախտ անուանում: Մանչեստրում տաս, տասնհինգ տարի նրա համար կացանք, որ դաք այդ տեսակ անբարոյական ուտիլիտարիստութիւն բանեցնէք ձեր շրջապատողների գլխին:

Բժիշկը զայրոյթից դունատուած թողեց X հարստին ու ճանապարհը շարունակելով յանդիմանեց ինքն իրան. — Ես միտ գլուխ, ինչո՞ւ չէիր թողնում, որ այդպէս խողը գնայ փորահարկներից սատկի:

<< Ազգային գրադարան

NL0358790

48437

ԳԻՆՆ Է 8 ԿՈՂԷԿ

Հարցնել Դուտեմբերգի, Կենտրոնական և Փարոս
Դրախանուլթներում.